

Az én rendszerváltásom 8

„A múlt példa legyen most...” 2. rész

A hajdani vagyoni előjárók vagyoni állapotáról

Pár évvel ezelőtt a feleletet adó diák jól tette, ha a múltbeli előjárókat népszípolozó, népnyakán ülő vagyonos, kizsákmányolónak állította be, aki uralkodott a szegényeken. S bizonyítékot is idézhetett rá, hiszen a bírák, szolgabírák és jegyzők vagyonos családból, de legalábbis úri, dzsentri rétegből származtak. S így volt ez a Jászkunságban is, ahol a bíróság, s más közhivatalok szinte dinasztikusan öröklődtek: a Dósa, a Gulyás, a Lőrík, a Tury, az André famíliák előjárók sorát adták, s egyben a legvagyonosabbak közé is tartoztak. Látszatösszefüggés ez. Ám a tényeket összekapcsoló okok egészen mások, s jó ha tudjuk, nem is bizonyos, hogy olyan előnyös volt régen hivatali viselni.

1760-ban az árokszállási bíró, Bobák Pál 1 első klasszisú házat, 12 ígás ökröt, 29 göboly ökröt, 6 fejős-, 13 borjas tehenet, 26 tinót, 3 ígás-, 13 mén lovat, 2 öszvércsikót, 120 fejős juhot, 7 disznót mondhatott magáénak. Csakhogy ez a vagyon hosszú munka, s szerencsés családi alakulás eredménye (örökség nem aprózódott férfiágon), s ezt meg is kell tartani, jól kell vele gazdálkodni. Mivel a falu egész gazdasági életét, a munkák rendjét a bíró irányította, természetes volt, hogy olyanokra voksoltak, akik leginkább értettek hozzá, s maguk is érdekelve voltak a termelés minden ágában. Ha rosszul mérték volna fel a helyzetet, nem idején rendelik el a kutak és a legelő tisztítását, nem szervezik meg rendesen a sáska elleni védekezést, későn rendelik el az aratás vagy szüret megkezdését a nyájak téli behajtását, maguk károsodtak volna leginkább. Vagyonuk, jó gazdaságuk szavatolta hozzáértésüket.

De vagyonuk biztosíték volt arra is, hogy ha kárt okoztak, elherdálták a köz pénzét, volt miből levonni, megtéríteni. Számadó juhász is csak az lehetett, akinek saját állatvagyonra volt, s az esetleges kárt meg tudta fizetni. Példa rá a XVIII. századi Jászapátiból Mócza Mihály főbíró, Pávai Imre nótárius és Nagy József praeceptor esete, akik *„elfelejtkezvén az átalok lettek hitnek szentségéről, hárman egy szívvel és eltökéltséggel a Beneficiális Cassából 300 rajnai forintot magoknak kivettek...a Bírói Manuélékból egy árkuat varrtak...azon manuálét meghamisítván...”*

akkor egy jó ökör

ára 6 forint volt, tehát kis sikkasztásról van szó. Miután

„Székeikből kivettetnek...a Tanácsnak számbul csufosan kitöröltetvén...”

maradtak, meg kellett vagyonukból téríteni a kárt. Vagyontalanokat legfeljebb büntetéssel sújthatták volna, de a közösség kára megmaradt. A szegény azonban mindennél nagyobb volt, s e családból többet a közösség nem választott előjárót.

Az én rendszerváltásom 8. „A múlt példa legyen most...” 2. rész

Írta: Szabó László

2012. április 10. kedd, 07:33 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:18

De a vagyon még valamit jelentett. Azt, hogy a közügyekkel odaadóan tudott foglalkozni az elöljáró, s maga nem károsodott. Szegény ember, aki két keze után élt, nem tudott volna hivatalt viselni, mert az elöljárók II. József koráig nem kaptak fizetést, csupán adójukat engedték el. A vagyon független életet is jelentett, s a bíróság nem pénzszerző hivatal, hanem eléggé terhes kötelesség volt, amely bár fénybe állította az embereket, de egyben szigorú életmódot követelt meg.

Szolnok, Új Néplap, 1990. szeptember 27.